

A gyógyszerészet történetéből

GYŐR-SOPRON MEGYEI GYÓGYSZERÉSZEK A KAR SZOCIÁLIS TÖREKVÉSEIÉRT A SZÁZADFORDULÓTÓL AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚIG

KOLOZS OSABA

A XIX század második felében, különösen annak vége felé a tudomány, az ipar és a kereskedelem addig soha nem látott arányú fejlődésnek indult. E fejlődés hatására a korábban fennálló patriarchális viszonyok a gyógyszerészet vonalán is olyan stádiumba jutottak, hogy a munkáltató és a munkavállaló közötti érdekellentétek nyilvánvalóvá lettek.

A gyógyszerészi jogosítványok mértéktelen szaporítása következtében kitört a konkurencia-harc ezen a területen is, és megindult az áramlás a gyógyszerészi pálya felé, mert a kereseti lehetőség vonzóan hatott az úgynevezett „boldog békeidők” feltörekvő polgárain. Míg korábban pl. Budapesten az egy gyógyszerészi fogalmi körébe eső lakosok száma 10 000 volt, a századfordulón ez 5—6000-re csökkent, a pálya gazdasági stabilitása megingott. Míg korábban a gyógyszerész, mint alkalmazott a jognyerésig terjedő átmeneti időre is megélhetést talált pályáján, sőt helyenként munkaerőhiány is volt, — addig a századforduló körül már gondot jelentett a nem tulajdonos gyógyszerészek a pályán való elhelyezkedése és gyakran pusztá megélhetése is. Az egykori sajtó és feljegyzések tanúskodnak arról, hogy a panaszok özöne került napvilágra egyrészt, hogy nagy a munkaerő-kínálat, mely természetesen befolyásolja a béreket, másrészt, hogy az elszaporodott gyógyszerészi jogosítványok, a konkurencia-harc, a gyógyszerkülönlegességek elterjedése csökkent a gyógyszerészi jövedelmezőséget és ezen keresztül a tulajdonosok anyagi potenciálját.

Szorosabban véve tehát ez időtől fogva jelentkeznek az alkalmazott gyógyszerészek szociális problémái [1].

Már a századfordulón, pontosabban 1902-ben történt kísérletezés az alkalmazott gyógyszerészek szervezésére. Joánovics Sándor volt a kezdeményező vezére, azonban csak négy évvel később, 1906-ban alakult meg az első alkalmazotti szövetség, a *Gyógyszerészek Lapja* köré tömörült *Magyarországi Gyógyszerészek Országos Szövetsége*. A gyógyszerészi-tulajdonosoknak már régen két érdekvédelmi szervezete is működött, a Budapesti Gyógyszerész Testület, és az Országos Gyógyszerész Egyesület.

Országszerte nagy lelkesedés köszöntötte az első alkalmazotti érdekvédelmi szövetséget, mely egyelőre Budapestre terjedt ki. A tulajdonosok érthető módon személyes sértésnek és érdekeik megtámadásának minősítették a segédek törekvéseit, és semmiképpen nem akarták elismerni, hogy a velük egy képesítéssel rendelkező gyógyszerészeknek ugyanannyi joguk van erkölcsi és anyagi érdekeik védelmére, mint nekik.

Melyek voltak azok a problémák, melyek az alkalmazottakat tömörülésre készítette munkaadóikkal szemben?

A tulajdonosi kar kezdeményezésére kiadott *Magyar Gyógyszerészet Története* című munka nagyon enyhén ítéli meg az akkori helyzetet, mikor ezt írja: „tagadhatatlan, hogy a segédek helyzete hazánkban nem volt rózsás és hogy a gyógyszerészi-tulajdonosi kar egy része nem úgy viselkedett velük szemben, mint ahogy ugyanegy pályán működő és ugyanazon kvalifikációval bíró pályatársakkal viselkedni kellett volna” [2].

Sok egyéb kérdés mellett legégetőbb volt a munkaidő szabályozása, a fizetési viszonyok rendezése, a jogadományozások kérdése, és a pályára lépés feltétele a színvonal emelése érdekében (érettségi).

A századforduló körül a gyógyszerészek munkaideje a modern rabszolgaság helyzetét idézi fel. A gyógyszerészek vidéken reggel 5—6 óra tájban nyitottak és este 9—10 óra körül zártak. Budapesten valamivel később nyitottak, de ugyanilyen időben zártak. Mai szemlélettel már elképzelhetetlen ez a túlfeszített munka, mely a dolgozók egészségének rovására ment és a gyógyszerellátás biztonságát is kétségessé tette. A napi 14—16 órai szolgálat testet-lelket őrölő volt, nem beszélve arról, hogy városban hetenként 4—5, vidéken 5—6 éjszakai inspekción is járult hozzá. Az egész napos szolgálat mellett ebédideje sem volt a gyógyszerészeknek, mert rendszerint teljes ellátással alkalmazták őket, ami azt jelentette, hogy a gyógyszerészi-tulajdonosban, vagy a mellette levő helyiségben étkezett, anélkül, hogy a gyógyszerészi-tulajdonos bezárt volna. Az ebédidőt annyi esetben kellett felugrania, ahányszor a gyógyszerészi-tulajdonos jötték.

Szorosan ehhez a kérdéshez kapcsolódott az a jogos alkalmazotti kívánság, mely emberhez méltó ügyeletesszobákra irányult.

A legtöbb helyen ügyeletesszoba címen az anyagraktárban helyeztek el összecukható ágyat a segéd részére, olyan helyiségben, aminek ablaka vajmi ritkán volt. Át volt itatva gyógyszereszsaggal, ezen keresztül közlekedett a főnök és a laboráns és annyi hely sem volt, hogy egy kényelmesebb széklet lehetett volna elhelyezni a kollega részére, étkezés, pihenés vagy tanulás céljára.

Ami a fizetési viszonyokat illeti, az ellátást is természetesen beszámították és általában ezzel együtt vidéken 30—35 Ft, fővárosban 35—45 Ft, ellátás nélkül 60—80 Ft volt az illetmény. Ez a korona behozatalakor dupláját jelentette, ami ritkán érte el Budapesten a 200 koronát. Éppen ezért a segédek programjában a legalacsonyabb fizetés megállapítása szerepel, mégpedig Buda-

pesten 180 korona és vidéken 150 korona. Ezenkívül évenként havi 10 korona fizetésemelés. Hogy ez az összeg megélhetés szempontjából mit jelentett, arra felhozom a Gyógyszerészsegédek Lapjának egykori cikkét, mely részletezi a 200—220 korona fizetésű segéd minimális kiadásait:

étkezés	100 korona
lakás	40 korona
mosás	10 korona
ruházat	30 korona
12 inspekcóra	12 korona

vacsorapénzt számol el alaprezsiként, míg kultúr-igények kielégítésére, dohányzásra, szórakozásra és egyéb szükségletekre marad kb 28—30 korona. Nincs annyi jövedelme, hogy egy esztendőben két hetet, valami kis hegyi faluban, egészséges levegőn eltölthetne. Ebből a fizetésből nem tud egy hónapban kétszer színházba menni. Megállapítja, hogy végeredményben ott van, mint gyakornok korában, amikor 20—30 korona zsebpénzt kapott

A bérmínimum egységes megállapítását azért kívánták, hogy elejét vegyék a konkurenciából eredő bérlenyomásnak, mely egyrészt a jobb módúak részéről, másrészt a kenyéréhségtől szorongatott szegénysorsúak részéről fenyegetett.

A jogadományozások igazságtalanok és méltánytalanok voltak. A jogos kétés e tekintetben arra irányult, hogy a szolgálati évek figyelembevételével az arra érdemes alkalmazottak kapjanak jogot. Az új és a már meglévő gyógyszerári jogok 30 évig maradjanak a család birtokában és ezt követően ne lehessen átruházni azokat.

A pálya színvonalának emelése érdekében már régóta kérik, hogy az előfeltétel a kötelező érettségi legyen akkor, amikor a jegyzők és az állatorvosok már régen, csak érettségi letétele után mehetnek a pályájukra. Gátat akartak vetni annak, hogy a gyógyszerészi pálya a középiskolák hajótörőinek gyűjtőcsatornája legyen.

A fentiekben vázolt főbb programpontokon kívül más létkérdésbe vágó kívánásaik is voltak az alkalmazottaknak. Ilyen volt a gyógyszerkülönlegességek elleni állásfoglalás, mely meglátásuk szerint csökkentette a principálisok jövedelmét és közvetve az övékét is, a perentezés megszüntetése, mely úgy a gyógyszerár-tulajdonos, mint a beosztott erkölcsi talaját ásta alá.

Foglalkoznak a napi sajtó elfogult cikkeivel, mely hivatásukat nem megfelelő szemlélettel tárgyalja, a kollegák nemtörődömségével, mert nem tanúsítanak elég érdeklődést a pálya előbbrevitele ügyében. Előtérbe kerül a nyugdíjintézet, a gyakornok-nevelés kérdése, és a gyógyszerészi kamara kérdése is.

Mindezen problémák megoldása áthatja hazánk alkalmazott gyógyszerészeinek törekvéseit. Kezdetben egy táborban harcolnak valamennyien a *Magyarországi Gyógyszerészsegédek Szövetségében*, azonban mivel eredményt nem értek el, vagy csak alig-alig valamit, az alkalmazottak körében elégedetlenség ütötte fel fejét a szövetséggel szemben. Már az 1912-es évben keletkezett egy

áramlat, mely a Szövetséget a szocialista szervezkedésbe akarta bekapcsolni. Ma is élő és aktív kartársunk tollából jelent meg cikk „*A Szocializmus és a gyógyszerészsegédek*” címmel, mely rávilágít arra, hogy az eddigi eredménytelenség oka a szervezett munkásságtól való távolállás és eredményt csak a szakszervezethez való csatlakozás tudna felmutatni. A szövetség vezetősége tartózkodó volt és nem ment bele, azonban nem is zárkózott el az elől, hogy tagjai belépjenek a Szociáldemokrata Pártba. A szakszervezeti mozgalom hívei és a konzervatívok lassan eltávolodnak egymástól és a konfliktus oda fejlődött, hogy 1913-ban két táborra szakadt az alkalmazottak szövetsége.

A radikálisok egyesülete a *Magyarországi Gyógyszerészsegédek Országos Szövetsége* maradt, az ekből kiszakadt konzervatívok megalakították a *Gyakorló Gyógyszerészek Szövetségét*. Ezekután a közös célok érdekében folytatott harc mellett, testvérharc is örlötte az alkalmazottak erejét.

Eddig főleg a fővárosi gyógyszerész alkalmazottak vettek részt a szövetség munkájában, és csak az erők megosztása után került sor a vidék megszervezésére. Így történhetett, hogy 1914. januárjában alakult csak meg a Magyarországi Gyógyszerészsegédek Országos Szövetségének soproni fiókja [3].

Ugyanebben az időben a szombathelyi gyógyszerészsegédek is szervezkednek és elhatározzák, hogy külön helyi fiók helyett, csatlakoznak a soproni vezetőséghez, mert ezáltal hatékonyabb tevékenységet tudnak kifejteni céljaik elérésében. Az egyesült sopron—szombathelyi fiók rövidesen akcióba kezdett, hogy elérjék az esti 8 órai zárást és a vasárnapi váltott ügyeletet oly módon, hogy csak két gyógyszerár legyen nyitva. Törekvéseiket siker koronázta volna, mert a soproni gyógyszerár-tulajdonosok általában rokonszenvvel fogadták az alkalmazottak akcióit, de megbukott a „Mátyás király” gyógyszerár tulajdonosnőjének, Metzger Edénének ellenállásán, aki velük éveken keresztül nem tudtak zöldágra vergődni. A szaksajtó is foglalkozott a haladás útjába álló tulajdonosnővel és elítélte magatartását. A „Soproni Napló” című napilap is hosszabb közleményben bizonyítja, hogy „néhány gyógyszeráros konzervatizmusa az alkalmazotti követelések ügyében — tulajdonképpen a profitéhség leplezése.” A szóban forgó gyógyszerár tulajdonosa azért nem akart belemenni a reggel 1/2 8 órai nyitásba, mivel szerinte Győr felől a vasútról jövő vidéki fogyasztók érdeke így kívánja. Ezzel szemben megállapítja a cikk, hogy Győr felől reggel 8 óra előtt nem is jön vonat. Minden erre irányuló törekvés ellenére alkalmazott kartársaink nem tudták elérni még az este 8 órai zárást sem, egészen 1917-ig [4].

A győri fiókszövetség ugyanaz év márciusában jött létre, egy nevezetes akció kapcsán, mely előhírnöke volt az 1914. év június 6-tól 13-ig tartó országos sztrájknak.

A győri alkalmazott gyógyszerészek egy órai ebéddiót követeltek munkaadóiktól, továbbá hogy az inspekciónak számát heti 5-ről 4-re csökkentsék.

A győri gyógyszerész-tulajdonosok egyértelműen ellene foglaltak állást Válaszukban elismerték, hogy a pálya lekötött, de ezt a tulajdonosok is érzik Szerintük az alkalmazottak kívánsága nem közös ügy, hanem minden gyógyszerész belső magánügye, melyet a munkatársnak a saját főnökével kell elintéznie, mivel a főnök és munkatárs közötti jogviszony a magánszerződészerű akceptáló levélben van rögzítve. A tulajdonosok szerint, ha az illető munkatárs úr főnökével nem tudja tisztázni ezen ügyeket, jogában áll, állásának elhagyásával helyzetén változtatni. Állítják, hogy ezek a kívánságok a közegészségügyet egyenesen sértik és az emberiségnek hátrányára vannak. „Márpedig nekünk, mint gyógyszerészeknek, — a munkatárs urakat is beleértve —, mindenkor kötelességünk saját kényelmünk árán is a közegészségügy és a szenvedő emberiség igényeit szem előtt tartani“ Ezt a viszontválaszt 8 akkori győri gyógyszerész-tulajdonos írta alá.

Az alkalmazott gyógyszerészek ennek következtében kíméletlen hírlapi harcot indítottak a tulajdonosok ellen Ekkor határozták el, hogy a hathatósabb fellépés érdekében megalakítják a szövetség győri szervezetét és harcuk támogatására a szövetség központjának, valamint a többi fiókszervezetnek segítségét kérik. A győri segédek harcát az országos szövetségen felül támogatta a győri szervezett munkásság és magánalkalmazotti kar is. Megállapodás jött létre, hogy amennyiben a tulajdonosok nem teljesítik kollegáik minimális kéréseit, a győri szervezett munkásság hatalmas rokonszenvi gyűlést rendez, röpiratokat és broszúrákat nyomtattnak és minden lehető módon támogatják törekvéseiket. Végül is nem lett szükség a nagyarányú megmozdulásra, mert bár nem tudtak alkalmazottaik szövetségeseinek előkészületeiről, mégis létrejött a megegyezés.

A tulajdonosok kihangsúlyozva elvi álláspontjukat, mely szerint az alkalmazottak kívánsága nem közügy, hanem minden gyógyszerész belső ügye, mégis hozzájárultak az egy órai ebédszünet megadásához, továbbá a harmadik esti kimenőhöz annak ellenére, hogy állításuk szerint ez a legnagyobb nehézségbe ütközik.

Ezzel egyidejűleg győri kollegáink létrehozták a Gyógyszerészségédek Országos Szövetségének győri fiókját, Győr, Komárom, Moson és Veszprém megyékre kiterjedőleg Nevezetes ez az alakuló közgyűlés abból a szempontból is, hogy a soproni fiókszövetség agilis titkára indítványt tett, hogy a jövőben ne gyógyszerészség, hanem „alkalmazott gyógyszerész“ legyen a hivatalos elnevezése a nem tulajdonos gyógyszerészeknek [5].

Az újonnan alakult győri fiók a maga részéről is kéri a fentiekben vázolt problémák megoldását, továbbá azt, hogy a magántisztviselői törvénytervezetet terjesszék ki a gyógyszerészekre is

Képztségük alapján első osztályba sorolják az alkalmazottakat és szabályozzák a felmondási időt oly módon, hogy elbocsátás esetén kártalanítást kapjon a hosszabb időt egyhelyben töltött alkalmazott gyógyszerész.

A soproni és győri konfliktuson kívül ország-szerre éleződött a helyzet a munkaadók és munka-

vállalók között, és mint ahogy az egész tőkés világban a válság előjelei voltak érezhetőek ugyanúgy kicsiben a szakmán belül is rövidesen törésre került a sor.

A vidéki tulajdonosok mindentől eltekintve engedékenyebbek voltak, mint a budapestiek. Itt szeretném az esetleges félreértéseket eloszlatni, hiszen jórészt még élnek az akkori idők szereplői, leszármazottaik ma is aktív szerepet töltenek be. A soproni esetről is láthatjuk, hogy a 7 gyógyszerész-tulajdonos közül 6-nak a tulajdonosa hajlandó volt szociális engedményekre, csak egynek az ellenállásán bukott az meg. Nagyban is így festett a helyzet, mert a budapesti tulajdonosok nagy része is méltányolta az alkalmazottak követelését, amely főleg a mindenkori testületi elnökön, illetve igazgatón bukott meg. Tárgyalásunk időpontjában Filó János volt a budapesti tulajdonosok vezetője, aki az alkalmazottak minden törekvését elgáncsolta. Sándor János egykori belügyminiszter szavait idézem „a gyógyszerész legnagyobb ellensége a gyógyszerész“ Kísértetiesen hasonlít ez a megjegyzés a marxizmus teoretikusainak a kapitalista viszonyokra utaló aforizmájára: ember embernek farkasa. És mégis Filó János 1915-ben halála előtt 2 évvel nagy összegű alapítványt hagyott a munkaképtelen gyógyszerészségédek és özvegyeik segélyezésére.

Hiba lenne részünkről az általánosítás, azonban a tulajdonosi kar mindenkori vezéregyéniségei, mint Filó János, vagy dr. Gal Endre annyira rányomták bélyegüket az alkalmazottak szociális megmozdulásaival való szembeállásra, hogy a jóindulatú nagy többség sem tudta magát a határuk alól kivonni.

A kormányhatalom ott követte el a hibát, hogy rábízta a tulajdonosokra az alkalmazotti törekvések teljesítését. Nem ártotta bele magát a viszálykodó felek ügyeibe, nyilván — mint Sándor János belügyminiszter 1916-ban tartott egyik beszédében mondta — azért, mert „a belügyminisztériumnak nincs nehezebb, kényesebb, hogy úgy mondjam odíózusabb ügye, mint éppen a gyógyszerészek kérdése.“

Az alkalmazott gyógyszerészek számára ilyen társadalmi körülmények között önként kínálkozott az egyedül célavezető út, a szakszervezetbe való belépés. Sokan felismerték az alkalmazotti vezetők közül azt az erőt, mely a szakszervezeti mozgalomban rejlett.

Ellentmondásos helyzetük azonban egészen az első világháború befejezéséig elodáztatta ezt a sorsdöntő és egyedül járható útra való lépést. Az egykorú sajtótermékekből kitűnik, hogy a szakszervezethez való csatlakozást végső fenyegetésként használták fel céljaik eléréséhez, és annak ellenére, hogy soha célt nem értek, mégis elmulasztották, hogy ezzel a lehetőséggel éljenek [7].

Budapesten nagyon sok gyógyszerész volt tagja a Galilei Körnek, amelyet nemcsak az egyetemi hallgatók, hanem az alkalmazottak nagy többsége is látogatott. Itt ismerkedtek meg a materialista tanokkal, a tőkés társadalom ellentmondásaival. Felmerül a kérdés, miért nem tettek sorsuk jobbra

fordulása érdekében semmi olyant, ami döntő módon befolyásolhatta volna helyzetüket.

Az ellentmondás abból adódott, hogy a gyógyszerészek nagy többsége mint diplomás ember nem tartotta magához méltónak, hogy a szervezett munkássághoz csatlakozzék, ezzel szemben, mint a diplomások proletárja, megérezte hovatartozandóságát. Nem tudták levetkőzni az álszemérmét és nem tudták döntő lépésre elhatározni magukat. Végre, éppen 51 éve, 1914. júniusában megérett a helyzet arra, hogy ha nem is csatlakoznak a szakszervezethez, de igénybe veszik a szervezett munkásság egyik leghathatósabb fegyverét, a sztrájkot. A sztrájk célja változatlanul a gyógyszertárak esti 8 órai zárórája volt. Ekkor már életben volt a kereskedelmi üzletek záróatórvénye, melynek értelmében a drogériákat is este 8 órakor be kellett zárni. Továbbá érvényben volt a kereskedelmi alkalmazottakra vonatkozóan a napi 13 órás maximális munkaidő.

Korábban a budapesti tulajdonosoknak az volt az érvük a 8 órai zárás elutasításakor, hogy a drogériák este 9-ig tartanak nyitva és azok fölöznek le a keresetet. Tudni kell ehhez azt, hogy még a két világháború között is a drogériák igen sok gyógyszert árúsítottak engedély nélkül [8]. A kereskedelmi üzletek 8 órai zárórája után egyes cinikus tulajdonos kari vezetők azzal utasították el az alkalmazottak záróra kérését, hogy most már azért nem zárnak 8 órakor, mert így a 8 óra utáni kereslet csak a gyógyszertárakban jelentkezik.

A Budapesten 1914. június 6-án kezdődött sztrájk országos jellegű volt, melyben a soproni és győri alkalmazott kartársak is részt vettek. Az országos központtól a megállapodás szerinti rejtjeles szövegű távirat jelentette a sztrájk kezdetét, ami pontosan meg is érkezett, és az alkalmazott kartársak szolidárisan az ország többi gyógyszerészeivel szintén beszüntették a munkát. Túlságosan sok időt venne igénybe e nevezetes megmozdulás részletes leírása és elemzése. Annyit lehet csak megállapítani, hogy nagyon kevés és nagyon kétséges eredménnyel végződött. Mindenesetre a maga nemében egyedüli a gyógyszerészet történetében [9].

Meghamisítanám a történelmet, ha nem emlékeznék meg e kor pozitív oldalairól is. A soproni gyógyszertár-tulajdonosok már 30 évvel az alkalmazottak szervezkedése előtt megalakították az *Országos Gyógyszerész Egyesület* soproni bizottságát. Rendelkezésünkre áll ez érdekvédelmi testület 1884. május 15-i alapító közgyűlésétől a jegyzőkönyvek sorozata, amelyből láthatjuk, hogy már megalakuláskor az érdekvédelem mellett a szakmai és tudományos fejlődést is a szervezet célkitűzései közé vették fel. Csak a t. h. ó József gyógyszerész az alapító ülés ünnepi beszédében vázolta, hogy a pálya előmenetelét, a gyógyszerészeti tudományok fejlesztését kívánják megoldani ezzel a testülettel [10].

A Gyógyszerész Kamara létrehozását is abban a reményben szorgalmazták, hogy az a gyógyszerészeti tudományok fejlődésének motorja lesz.

Felhívták kartársaikat, hogy gyógyszertáruk monográfiáját készítsék el. Pozitívan foglaltak állást 1895-ben a vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratára, melyben a nőknek a gyógyszerészeti pályán való kiképzetéséről kér véleményt. Széles látókörűkre jellemző ez a megállapítás, „miután a nők az eddig részükre megnyitott pályákon alkalmazhatóknak bizonyultak, tehát a gyógyszerészeti pályára is felvétetnének”.

Az alkalmazottaikkal szemben tanúsított megérett felfogásukra vallott 1898-i határozatuk, mely szerint az alkalmazott gyógyszerészek részére a tulajdonosok közgyűlésein szavazási és választási jogot biztosítottak. Ezt azzal indokolták, hogy, mint okleveles gyógyszerészeknek a tulajdonosokkal egyenlő képzettségük van.

A soproni tulajdonosok — bár a saját szemszögükből nézve — mégis szorgalmazták a nyugdíjintézet létrehozását. Szerintük a segédhiánnyra az hozna megoldást, ha jövőjük biztosítva lenne a nyugdíjintézet révén, és így a szülők nyugodtan adhatnák gyermekeiket gyógyszerészeti pályára. Már a századfordulón szorgalmazzák, hogy tegyen lépést az Országos Gyógyszerész Egyesület vezetősége arra vonatkozóan, miszerint a Közegészségügyi Tanácsba ne csak rendkívüli, de legalább is két rendes taggal legyenek a gyógyszerészek is képviselve.

Terjedelmesen foglalkoznak a gyógyszerészeti képzés reformjaival. Ennek kapcsán a gyakoronoki iskolával és a gyakoronokképzéssel. Ez természetes is, hiszen az utánpótlás kérdése már akkor is szívügye volt minden rendes gyógyszerésznek. 1902-ben az akkori igazgató felveti a gyógyszerészeti hitelszövetkezet kérdését is. Ez a haladó elvi próbálkozás épp úgy nem hozott gyümölcsöt, mint sok más, a pálya jövőjét megmenteni és helyes mederbe terelni szándékozó jóindulatú javaslat. Ezek közül megemlítsé méltó az Andrássy-féle törvénytervezet, mely kilátásba helyezte a közjogi gyógyszertárak létrehozását, ennek értelmében törvényhatóságok, városok, községek kaptak volna gyógyszertár-felállítási jogot.

Amellett, hogy a miniszter bukása miatt érdemben nem került megtárgyalásra e törvényjavaslat, mégis érdekes, hogy ez ellen, mint közös veszedelem ellen, akkoriban az alkalmazotti és tulajdonosi kar egységesen szembefordult. Pedig az alkalmazottakra nézve beláthatatlanul nagy előnyt jelentett volna.

Az alkalmazottak egyik legnagyobb jelentőségű törekvése a pálya színvonalának emelésére irányult. Évtizedek óta szorgalmazzák a pályára lépés előfeltételeként a kötelező érettségit, mely a tízes években valósult meg. Az alkalmazotti réteg nagy örömmel üdvözölte ezt az óriási jelentőségű lépést, szemben a tulajdonosokkal, akik ellenézték, attól való féltükben, hogy ezáltal kevesebben mennek a gyógyszerészeti pályára és így munkaerő-hiány keletkezik, mely óhatatlanul nagyobb bérek biztosítására köteleznék őket.

A pálya színvonalának emelésére a soproni és győri alkalmazott gyógyszerészek is sokat tettek más vonalon is. Szorgalmazzák már abban az időben a gyógyszerészek továbbképzését, és a

szaklapokban — melyek csaknem kivétel nélkül szakmapolitikai célokat szolgáltak — tudományos közleményeket adtak közre Soproni gyógyszerész tollából folytatólagos közlemény formájában nagyobb tanulmány jelent meg a sterilizésről. Pályamunkák készültek a soproni gyógyszerészek monográfiájaként, foglalkoztak higiénés kérdésekkel is, többek közt az egészségre ártalmas gyógyszerekkel való bánásmód taglalásával. Kari etikai kérdéseket is felvetettek, mint amilyen a perccentezés, a felírt vényre más anyagok kiszolgáltatása, a gyógyszerészek tisztasága, a gyógyszerésztári személyzet magatartása.

Annak, hogy e korszak nemes harcai és törekvései végül is nem vezettek számottevő eredményre, a folyamatok összefüggésének törvénye ad magyarázatot. A tőkés társadalom válsága az első világháborúban következett be és ez vetett véget annak az évtizedes következetes, bátor küzdelemnek, mely ezen intellektuális pálya proletárjainak sorsa jobbra fordulását irányozta elő. A világháború sors-szimfóniájának bevezető akkordjai egyben a törekvések záróakkordjaivá is váltak. Az Alkalmazott Gyógyszerészek Országos Szövetségének soproni fiókjá utolsó jelentésében közli, hogy mint ilyen megszűnt létezni, mert minden beosztott bevonult katonának, a fiók vagyonát és irattárát átadták győri szervezetnek, ahol

viszont csak egyetlenegy alkalmazott maradt, a többi szintén hadba vonult [11].

IRODALOM

1. Gyógyszerész Újság 1915. évi 1. sz. — 2. Dr. Baradlay — Bárony: A magyarországi gyógyszerészet története. — 3. Gyógyszerész Újság 1914. évi 4. sz. — 4. Gyógyszerész Újság 1914. évi 20. sz. — 5. Győri Hírlap 1914. III. 18—19-i sz. — 6. Gyógyszerész, 1915. I. f. év — 7. Gyógyszerész Újság 1913. aug. 24. és nov. 2-i sz. — 8. Győri Hírlap 1905. évi 165. sz. — 9. Párttörténeti Intézet 1920. évi 5853. sz. ügyirat és a Gyógyszerész Újság 1914. évi 24. sz. — 10. Magyarországi Gyógyszerész Egylet XXIV. járásának jegyzőkönyve (Sopron) — 11. Gyógyszerész Újság 1916. évi 24. sz.

РЕЗЮМЕ

Автор излагает социальные стремления, движения венгерских аптекарских служащих в начале века, особое внимание обращает на движение фармацевтов в области Дьёр—Шопрон.

ZUSAMMENFASSUNG

Verf. erörtert die sozialen Bestreben und Bewegungen der ungarischen angestellten Apotheker am Anfang des Jahrhunderts, unter besonderer Berücksichtigung der sozialen Bewegung im Komitat Győr-Sopron.

(Győr-Sopron megyei Tanács Gyógyszerésztári Központja, Győr, Árpád u. 21—23.)

Érkezett: 1965. II. 12.

Szervezési kérdések

EGÉSZSÉGÜGYI FELVILÁGOSÍTÁS A KÖZFORGALMÚ GYÓGYSZERTÁRAKBAN

DR. KEMPLER KURT

Közforgalmú gyógyszerésztáraink elsődleges feladata körzetük gyógyszerellátásának magasszintű biztosítása. E feladat elsődlegességének hangsúlyozása mellett azonban egyre nagyobb teret kell biztosítanunk egészségügyi ellátásunk egyik alapelveinek: a megelőzésnek és a megelőzés érdekében kifejtett egészségügyi felvilágosító tevékenységnek.

I

Hazánkban az egészségügyi ellátásban egyre inkább növekednie kell a megelőző szemlélet jelentőségének és szerepének. E szemlélet kialakítása, de az egészségügyi megelőzés gyakorlati megvalósítása is az egészségügyi felvilágosításon alapszik. — A hatályos jogszabályok [elsősorban a 8200—12/1954. (Eü. K. 24.) Eü. M. sz. utasítás] a KÖJÁL-ok működésének keretébe utalják az egészségügyi felvilágosítás területi szervezését és irányítását, ugyanakkor az országos irányítás az e célra szervezett Egészségügyi Felvilágosítási Központ feladata. Ezen túlmenően azonban az egészségügyi felvilágosítás gyakorlati, folyamatos és rendszeres végzése szervező részét kell képezze minden egészségügyi tevékenységnek és hivatali,

munkaköri kötelességé minden egészségügyi dolgozónak. [1]

Igaz, hogy az egyes egészségügyi szervek (kórházak, rendelőintézetek, körzeti orvosi hálózat, üzemi orvosi hálózat stb.) működési szabályzatával ellentétben a közforgalmú gyógyszerésztáraink működésére vonatkozó hatályos jogszabályok nem tartalmaznak ilyen kifejezett előírást, azonban már a közforgalmú gyógyszerésztáraink vezetésére 1955-ben és 1956-ban kiadott „útmutatók” [2, 3.] a gyógyszerésztár vezetőjének társadalmi jellegű feladatai között első helyen említik meg az egészségügyi felvilágosító munka fontosságát.

„Főleg a kisforgalmú gyógyszerésztáraink vezetői, akik közvetlenül érintkeznek a közönséggel, folytathatnak — városban és falun egyaránt — meg nem alkuvó és eredményes harcot a babonák, kuruzslás és a felvilágosulatlanosság ellen.” Ezt olvashatjuk az „Útmutató a közforgalmú kis gyógyszerésztáraink vezetéséhez” c. kiadvány 141. oldalán. — Az „Útmutató közforgalmú nagy gyógyszerésztáraink vezetéséhez” c. kötet e tekintetben a következőket írja (204. oldal):

„A nagyforgalmú gyógyszerésztár vezetőjének nemcsak saját személyében kell a népünk egészségügyi